

N:o 9.

Ank. till Riksd. kansli den 13 mars 1893, kl. 2 e. m.

Betänkande, angående villkoren för försäljning af bränvin.

Sedan bevillningsutskottet till behandling förehafvt samtliga till utskottet hänvisade motioner, som afse ändringar i gällande förordning angående villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 31 december 1891, får utskottet häröfver afgifva betänkande.

I en inom Andra Kammaren af herr *E. Thermanenius* väckt motion, n:o 191, i hvilken 18 af kammarens ledamöter instämt, har föreslagits: »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t skyndsamt låta verkställa och för Riksdagen framlägga en utredning om, på hvilka grunder och efter huru lång tids förlopp all tillverkning och försäljning af destillerade, alkoholhaltiga vätskor för andra än medicinska och tekniska ändamål må kunna varda helt och hållet förbjuden.»

Till stöd härför har motionären åberopat de skäl, som anförts i denna fråga vid riksdagen maj—juli 1887 äfvensom vid 1892 års lagtima riksdag.

Vid nämnda 1887 års riksdag väcktes af herr *E. Nyström* inom Andra Kammaren motion om förbud efter viss tids förlopp af all till-

verkning och försäljning af destillerade, alkoholhaltiga drycker för andra än medicinska och tekniska ändamål. Bevillningsutskottet, som behandlade motionen, hemställde, att densamma ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; och blef denna hemställan af båda kamrarna bifallen.

Vid nästlidna års lagtima riksdag väckte herr Thermænius i förevarande ämne ett förslag, med hvilket det nu framlagda är lika lydande. I sitt deröfver afgifna betänkande yttrade bevillningsutskottet följande:

»Utskottet finner, att, äfven om det ur synpunkten af landets ekonomiska förhållande skulle låta sig göra att förbjuda all tillverkning och försäljning af destillerade, alkoholhaltiga vätskor för andra än medicinska och tekniska ändamål, det dock icke kunde anses tillrådligt att göra ett sådant ingrepp i den enskildes sjelfbestänningsrätt som att förbjuda förtärandet af spritdrycker. Det skulle dessutom möta nästan oöfvervinneliga svårigheter att göra ett dylikt förbud effektivt. Äfven det vackra resultat, som nykterhetsvännerna utan något egentligt ingripande från statens sida åstadkommit i fråga om nykterhetens befrämjande, utgör för utskottet ett skäl mot inskränkning af den enskildes sjelfbestänningsrätt i förevarande hänseende.»

I enlighet med utskottets hemställan beslöto båda kamrarna, Andra Kammaren efter votering med 98 röster mot 72, att motionen icke skulle till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Då Riksdagen sålunda så nyligen uttalat sig mot ifrågavarande skrifvelse, hemställer utskottet,

1:o) att herr Thermæni ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

§ 22 af gällande förordning angående vilkoren för försäljning af bränvin m. m. är af följande lydelse:

§ 22.

1. De afgifter, som enligt denna förordning inflyta för rättigheterna till minuthandel med eller utskänkning af bränvin, äfvensom den nettovinst på rörelsen, som bolag i stad enligt § 18 skall afstå, skola på följande sätt fördelas:

för Stockholms stad:

åtta tiondedelar tillfalla staden, så vida bränvinshandeln är öfverlåten åt bolag; i annat fall erhåller staden sju tiondedelar; återstoden insättes i statskontoret;

för annan stad, som ej deltagar i landsting:

a) *då bränvinshandeln i staden är öfverlåten åt bolag:*

sju tiondedelar tillfalla staden;
en tiondedel tillfaller länets hushållningssällskap;
två tiondedelar insätts i statskontoret;

b) *då bränvinshandeln i staden ej är öfverlåten åt bolag:*

sex tiondedelar tillfalla staden;
en tiondedel tillfaller länets hushållningssällskap;
tre tiondedelar insätts i statskontoret;

för stad, som deltagar i landsting:

a) *då bränvinshandeln i staden är öfverlåten åt bolag:*

fem tiondedelar tillfalla staden;
två tiondedelar tillfalla länets landsting;
en tiondedel tillfaller länets hushållningssällskap;
två tiondedelar insätts i statskontoret;

b) *då bränvinshandeln i staden ej är öfverlåten åt bolag:*

fyra tiondedelar tillfalla staden;
två tiondedelar tillfalla länets landsting;
en tiondedel tillfaller länets hushållningssällskap;
tre tiondedelar insätts i statskontoret;

för landsbygdskommunerna:

hela afgiften insättes i vederbörande landskontor, som fördelar densamma med:

sju tiondedelar till länets samtliga landsbygdskommuner efter folkmängden;

två tiondedelar till länets landsting;
 en tiondedel till länets hushållningssällskap.

I *köping*, der jemlikt § 11 mom. 2 minuthandel med och utskänkning af bränvin blifvit åt bolag öfverlåten, skola försäljningsafgifterna och vinstmedlen fördelas efter lika grunder, som här ofvan äro bestämda för stad, i hvilken bränvinshandeln är åt bolag öfverlåten.

2. De andelar af i näst föregående mom. omnämnda medel, som tillfalla landsting och hushållningssällskap, insättas i vederbörande landskontor. De andelar åter, som ingå till statskontoret, skola genom dettas försorg fördelas på rikets samtliga landstingsområden efter folkmängden, med iakttagande af att folkmängden för hvarje landstingsområde, inom hvilket ligger stad, som ej deltagar i landsting, minskas med samma stads folkmängd. Af det belopp, som efter denna fördelning tillfaller hvarje landstingsområde, ega landstinget och vederbörande hushållningssällskap att uppbära hvartera en fjerdedel samt landsbygdskommunerna hälften. Fördelningen mellan dessa senare sker likaledes efter folkmängden.

Bolag åligger att senast den 1 maj hafva till vederbörande aflemnadt de vinstmedel af föregående års rörelse, som bolaget enligt § 18 är skyldigt afstå.

3. Rörande användningen af de medel, som genom handeln med bränvin tillflyta städer, köpingar, landsting och hushållningssällskap, skall, der chefen för finansdepartementet sådant fordrar, redogörelse till nämnda departement af vederbörande afgifvas.

Herr *J. A. Johansson* i Strömsberg har i en inom Andra Kamnaren väckt motion, n:o 137, föreslagit att Riksdagen måtte besluta att ofvan intagna § 22 måtte erhålla följande förändrade lydelse:

§ 22.

1. De afgifter, som enligt denna förordning inflyta för rättigheterna till minuthandel med eller utskänkning af bränvin, äfvensom den nettovinst på rörelsen, som bolag i stad enligt § 18 skall afstå, skola på följande sätt fördelas:

för Stockholms stad:

a) då bränvinshandel i staden är öfverlåten åt bolag:
 sextiofyra hundradelar tillfalla staden;

sexton hundradelar deponeras i statskontoret att fördelas på rikets samtliga landstingsområden, på sätt nedan i mom. 2 säges;

tjugu hundradelar tillfalla statsverket och ingå bland bevillningarna under titel af bränvinsminuteringsafgift;

b) *då bränvinshandeln i staden ej är öfverlåten åt bolag:*

femtiosex hundradelar tillfalla staden;

tjugufyra hundradelar deponeras i statskontoret att fördelas på rikets samtliga landstingsområden, på sätt nedan i mom. 2 säges;

tjugu hundradelar tillfalla statsverket och ingå bland bevillningarna under titel af bränvinsminuteringsafgift;

för annan stad, som ej deltager i landsting:

a) *då bränvinshandeln i staden är öfverlåten åt bolag:*

femtiosex hundradelar tillfalla staden;

åtta hundradelar tillfalla länets hushållningssällskap;

sexton hundradelar deponeras i statskontoret att fördelas på rikets samtliga landstingsområden, på sätt nedan i mom. 2 säges;

tjugu hundradelar tillfalla statsverket och ingå bland bevillningarna under titel af bränvinsminuteringsafgift;

b) *då bränvinshandeln i staden ej är öfverlåten åt bolag:*

fyratioåtta hundradelar tillfalla staden;

åtta hundradelar tillfalla länets hushållningssällskap;

tjugufyra hundradelar deponeras i statskontoret att fördelas på rikets samtliga landstingsområden, på sätt nedan i mom. 2 säges;

tjugu hundradelar tillfalla statsverket och ingå bland bevillningarna under titel af bränvinsminuteringsafgift;

för stad, som deltager i landsting:

a) *då bränvinshandeln i staden är öfverlåten åt bolag:*

fyratio hundradelar tillfalla staden;

sexton hundradelar tillfalla länets landsting;

åtta hundradelar tillfalla länets hushållningssällskap;

sexton hundradelar deponeras i statskontoret att fördelas på rikets samtliga landstingsområden, på sätt nedan i mom. 2 säges;

tjugu hundradelar tillfalla statsverket att ingå bland bevillningarna under titel af bränvinsminuteringsafgift;

b) då bränvinshandeln i staden ej är öfverlåten åt bolag:

trettiotvå hundradelar tillfalla staden;

sexton hundradelar tillfalla länets landsting;

åtta hundradelar tillfalla länets hushållningssällskap;

tjugufyra hundradelar deponeras i statskontoret att fördelas på rikets samtliga landstingsområden, på sätt nedan i mom. 2 säges;

tjugu hundradelar tillfalla statsverket att ingå bland bevillningarna under titel af bränvinsminuteringsafgift;

för landsbygdskommunerna:

hela afgiften insättes i vederbörande landskontor, som fördelar densamma med:

femtiosex hundradelar till länets samtliga landsbygdskommuner efter folkmängden;

sexton hundradelar till länets landsting;

åtta hundradelar till länets hushållningssällskap;

tjugu hundradelar, som tillfalla statsverket och ingå bland bevillningarna under titel af bränvinsminuteringsafgift.

1. I köping, der jemlikt § 11 mom. 2 minuthandel med och utskänkning af bränvin blifvit åt bolag öfverlåten, skola försäljningsafgifterna och vinstmedlen fördelas efter lika grunder, som här ofvan äro bestämda för stad, i hvilken bränvinshandeln är åt bolag öfverlåten.

2. De andelar af i näst föregående mom. omförmälda medel, som tillfalla landsting och hushållningssällskap, insättas i vederbörande landskontor. De andelar åter, som deponeras i statskontoret, skola genom dettas försorg fördelas på rikets samtliga landstingsområden, efter folkmängden, med iakttagande af att folkmängden för hvarje landstingsområde, inom hvilket ligger stad, som ej deltagar i landsting, minskas med samma stads folkmängd. Af det belopp, som efter denna fördelning tillfaller hvarje landstingsområde, ega landstinget och vederbörande hushållningssällskap att uppbära hvartdera en fjerdedel samt landsbygdskommunerna hälften. Fördelningen mellan dessa senare sker likaledes efter folkmängden.

Bolag åligger att senast den 1 maj hafva till vederbörande aflemnadt de vinstmedel af föregående års rörelse, som bolaget enligt § 18 är skyldigt afstå.

3. Rörande användningen af de medel, som genom handeln med bränvin tillflyta städer, köpingar, landsting och hushållningssällskap, skall, der chefen för kongl. finansdepartementet sådant fordrar, redogörelse till nämnda departement af vederbörande afgifvas.

Till stöd härför har motionären åberopat de skäl, han anfört i en vid nästlidne lagtima riksdag väckt motion, hvori framstälts yrkande af enahanda innehåll som det nu föreliggande.

Förslag i sådan rigtning att staten skulle tilläggas andel i inkomsten af bränvinsförsäljningen hafva till Riksdagen framkommit icke blott nästlidet år utan jenväl 1891 äfvensom vid flera tillfällen derförinnan.

I de betänkanden, bevillningsutskottet vid 1891 och 1892 årens riksdagar med anledning af dessa förslag afgifvit, har utskottet afstyrkt desamma samt dervid åberopat ett af statsrådet och chefen för finansdepartementet i anförande till statsrådsprotokollet för den 10 januari 1883, bifogadt samma års statsregleringsproposition, i denna fråga gjordt uttalande af hufvudsakligen följande innehåll:

Bränvinets stora betydelse såsom skatteobjekt måste göra det till en omsorg för lagstiftaren att tillse, att vid ordnandet af den del af skattelagstiftningen, som till föremål hade bränvinets beskattande, de grundsatser följdes, hvilka man i allmänhet ansåge böra vara bestämmande för en varas beskattning, eller att skatten måtte likformigt drabba varan utan afseende på den person, hvilken förbrukade densamma. Sådan likformighet egde rum, då bränvinsskatten iklädde sig formen af tillverkningskatt å allt inom landet tillverkad bränvin. Men likformigheten eller den lika beskattningen förefunnes icke, om, såsom nu egde rum, staten belade minuthandeln med och utskänkning af bränvin inom landet med skatt, men lemnade partihandeln obeskattad, och denna olikhet i beskattningen måste framträda såsom en ännu större oegentlighet, när det vore den försäljning, hvars afnämare företrädesvis utgjorde de mindre bemedlade samhällsmedlemmarne, på hvilka man lade den särskilda högre beskattningen. Staten hade således ur sin synpunkt och för de ändamål, den genom skatters uttagande hade att tillgodose, icke någon anledning att behandla denna konsumtionsartikel annorlunda än andra. Häraf följde, att den för statens räkning skeende beskattningen af bränvin borde utgå endast af *tillverkningen* af varan och att, om staten ansåges böra af denna beskattning upphemta större inkomst, detta borde ske genom en höjning af tillverkningskatten. Och, från annan sida sedt, hvarför skulle staten under-

kasta sig den omvägen att uttaga skatt af försäljningen, då staten på ett mycket lättare och mindre kostsamt sätt kunde hemta motsvarande inkomst genom tillverkningskatt? Då staten därför öfverlemnade handelsvinsten åt kommunerna, låge i detta förfarande ett erkännande att staten, efter att hafva uttagit för sitt behof det belopp, hvarmed staten ansåge varan böra beskattas, funne billigt att kommunerna erhöle i den vinst, handeln lemnade, en ersättning för sin direkta medverkan vid handelsordnande och ett skadestånd för de uppoffringar, kommunen icke undginge att vidkännas såsom följer af denna varas missbrukande. Om således väl grundade orsaker förefunnes för staten att icke upphemta inkomst af *försäljningen* af bränvin, kunde skäl ock anföras för att, då nu försäljningsavgifterna blifvit öfverlemnade till kommunerna, åt dessa avgifter bibehålla denna kommunala natur. Under det man nemligen för att på ett tillfredsställande sätt kunna ordna en stats skatteförhållanden vore temligen allmänt öfverens om behöfligheten och gagnet af ett skattesystem, som omfattade ett flertal af skatter och medgäfve att på olika vägar taga landets skatteförmåga i anspråk, vore i vår kommunala lagstiftning de flesta kommuner hänvisade att för sina behof företrädesvis anlita endast en skatteform och denna hvilande på den direkta inkomstskatten, eller just den form, som i trots af alla de teoretiska skäl, hvilka kunde andragas till stöd för dess företråde framför andra skatter, dock faktiskt icke vore egnad att i längden tjena till grund för uttaxering af skattebelopp, som för de skattskyldige innefattade en mera känbar uppoffring. Att till statsverket indraga ifrågavarande, för kommunala ändamål utgående indirekta skatt borde därför möta en afgörande betänklighet, i all synnerhet då statens eget behof ej påkallade en sådan indragning. Härtill komme i öfrigt, att försäljningsavgifternas indragning till statsverket kunde, sedan en sådan reform blifvit fullständigt genomförd, medföra den våda, att man derigenom äfventyrade kommunernas i sedligt syfte viktiga medverkan vid bränvinshandelns ordnande.

Då motionären ej ens angifvit något skäl, som borde föranleda ändring i nästlidna lagtima riksdags i frågan fattade beslut, samt utskottet ej heller finner anledning föreligga att nu vidtaga den af motionären påyrkade ändring i förevarande stadgande, hemställer utskottet,

2:o att herr Johanssons ifrågavarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

---

§ 10 mom. 1 i bränvinsförsäljningsförordningen lyder sålunda:

§ 10.

1. Vill någon väcka förslag, att annan utskänkning än den, som kan tillkomma innehafvare af gästgifveri, må i socken å landet idkas, göredom framställning hos kommunalnämndens ordförande inom första hälften af mars månad det år, då försäljningen skall börjas. Kommunalnämnden skall innan slutet af samma månad deröfver afgifva yttrande och deri, om bifall till utskänkningen för högst tre år tillstyrkes, utsätta den trakt, hvarinom det må ske, hvarefter yttrandet öfverlemnas till ordföranden i kommunalstämman. Denne inhemte, innan April månads utgång, på kommunalstämma, som blifvit två söndagar å rad pålyst, socknemännens utlåtande i ämnet. Varder framställningen af kommunalstämman ogillad, förfalle frågan. Har åter kommunalstämman bifall tillstyrkt, sände, inom tre veckor från det kommunalstämman blifvit hållen, ordföranden kommunalstämunoprotokollet och kommunalnämndens yttrande, jemte eget utlåtande i ämnet, till Kongl. Maj:ts befallningshafvande in. Kongl. Maj:ts befallningshafvande fatte deri sitt beslut och gifve det kommunalnämndens ordförande och vederbörande länsman till känna.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 109, har herr *T. W. Forsell*, med hvilken herrar *J. O. Domeij*, *A. Svensson* i Edum och *L. Dahlstedt* förklarar sig instämma, föreslagit, att Riksdagen ville besluta, »att sista punkten i ofvan intagna mom. måtte erhålla följande förändrade lydelse:

— — — — Kongl. Maj:ts befallningshafvande kungör derefter, att sådant förslag blifvit väckt, och förelägger den eller de kommuner, som hafva något att erinra mot bifall dertill, att inom viss bestämd tid inkomma med påminnelser i målet samt fatte derefter sitt beslut i saken och gifve det kommunalordföranden inom den kommun, som försäljningsrätten sökt, samt vederbörande länsman till känna.»

Till stöd härför har motionären anført följande:

»Med framhållande att mångenstädes inom landet erfarenheten visat, att medgifven rättighet att inom en kommun försälja spritdrycker kan

medföra stora olägenheter för angränsande kommuner, att nu gällande lag af den 31 december 1891, angående försäljning af dylika drycker, icke lemna skydd mot detta onda, att denna olägenhet borde i väsentlig mån motverkas, om angränsande kommuner lemnas rättighet afgifva yttrande i frågan, innan den af Kongl. Maj:ts befallningshafvande slutligen afgjordes, och tillbörligt afseende fästes vid dessa yttranden, — väckte jag vid förlidet års lagtima riksdag motion om ändring uti 10 § 1 mom. af förenämnda kongl. förordning i syfte att undanrödja nyss antydda olägenhet, men denna min motion vann ej understöd af bevillningsutskottet och afslogs af Riksdagen.

Under motionens behandling inom Andra Kammaren syntes den likväl hafva sympatier för sig, hvadan jag vågar att förnya densamma.

Jag har emellertid tänkt, att det mål jag åsyftar lättast nås derigenom, att, sedan handlingarne i ärendet inkommit till Kongl. Maj:ts befallningshafvande, denna myndighet kungör, att bränvinsförsäljningsrätt är begärd af den eller den kommunen och förelägger den eller de kommuner, oberoende af om de äro belägna inom eller utom länet, som hafva något att erinra mot bifall till begärda försäljningsrätten, att inom viss tid inkomma med påminnelser, hvarefter Kongl. Maj:ts befallningshafvande fattar sitt beslut i saken och gifver det kommunalordföranden uti den kommun, som rättigheten sökt, äfvensom länsmanen till känna.

Härigenom lemnas icke allenast kännedom om hvilken eller hvilka kommuner, som sökt försäljningsrätt, utan äfven tillfälle för alla kommuner, som deremot hafva något att erinra, framhålla sina skäl för afslag, och härmed synes mig ock i denna fråga allas rätt vara tillgodosedd.»

Vid nästlidet års lagtima riksdag väcktes af herr Forsell förslag, att Riksdagen ville besluta, »att sista punkten af ofvanintagna moment måtte erhålla följande lydelse:

— — — — Konungens befallningshafvande inhemte vidare yttrande från angränsande kommuner, för hvilka ifrågasatta rättighetens meddelande kan anses ega större betydelse, samt fatte derefter sitt beslut i saken och gifve det kommunalnämndens ordförande inom den kommun, som försäljningsrätten sökt, samt vederbörande länsman till känna.»

På sätt motionären erinrat hemstälde 1892 års bevillningsutskott i sitt öfver motionen afgifna betänkande, att densamma icke måtte af Riksdagen bifallas; och blef denna hemställan af båda kamrarne bifallen.

Ett af de väsentligaste skälen för afslag å berörda förslag torde hafva varit, att detsamma saknade bestämmelser angående från huru många och från hvilka grannkommuner Kongl. Maj:ts befallningshafvande vore skyldig att beträffande ifrågasatt rättighet till bränvinsförsäljning infordra yttrande. Nu föreliggande förslag afviker från det förutnämnda i nyssberörda hänseende, ity att detsamma ej innefattar skyldighet för Kongl. Maj:ts befallningshafvande att från vissa kommuner infordra dylika yttranden, utan allenast innebär att bereda tillfälle åt de kommuner, som hafva något att erinra mot bränvinsförsäljningsställes inrättande, att härutinnan till Kongl. Maj:ts befallningshafvande afgifva yttrande.

Då tydligt är — hvad jemväl nästlidet års bevillningsutskott i sitt rörande förevarande fråga afgifna betänkande framhållit — att, i synnerhet i de mera tätt bebyggda trakterna af vårt land, hvarest kommunerna oftast äro mindre till arealen, meddelande af rättighet att försälja bränvin inom en kommun kan medföra stora olägenheter för angränsande kommuner, samt, enligt hvad vid ifrågavarande ärendes behandling inom Andra Kammaren vid nästlidne lagtima riksdag upplystes, missförhållanden på skilda ställen å landsbygden uppstått särskildt till följd deraf, att en och annan kommun beslutat sig för att vid medgifvande af rätt till försäljning af spritdrycker förlägga lokalen för denna försäljning just vid gränsen till grannkommuner, till stort men och olägenhet för dessa, hemställer utskottet,

3:o att Riksdagen i anledning af herr Forsells ifrågavarande motion måtte besluta, att § 10 mom. 1 i kongl. förordningen angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 31 december 1891 skall erhålla följande förändrade lydelse:

1. Vill någon väcka förslag, att annan utskänkning än den, som kan tillkomma innehafvare af gästgifveri, må i socken å landet idkas, göre derom framställning hos kommunalnämndens ordförande inom första hälften af mars månad det år, då försäljningen skall börjas. Kommunalnämnden skall innan slutet af samma månad deröfver afgifva yttrande och deri, om bifall till utskänkningen för högst tre år tillstyrkes, utsätta den trakt, hvarinom det må ske, hvaref-

ter yttrandet öfverlemnas till ordföranden i kommunalstämman. Denne inhemte innan april månads utgång, på kommunalstämma, som blifvit två söndagar å rad pålyst, socknemännens utlåtande i ämnet. Varder framställningen af kommunalstämman ogillad, förfalle frågan. Har åter kommunalstämman bifall tillstyrkt, sände, inom tre veckor från det kommunalstämman blifvit hållen, ordföranden kommunalstämmo-protokollet och kommunalnämndens yttrande, jemte eget utlåtande i ämnet, till Kongl. Maj:ts befallningshafvande in. *Kongl. Maj:ts befallningshafvande kungör derefter, att sådant förslag blifvit väckt, och förelägger den eller de kommuner, som hafva något att erinra mot bifall dertill, att inom viss bestämd tid inkomma med påminnelser samt fatte derefter sitt beslut i ämnet och gifve det ordföranden i kommunalnämnden inom den kommun, som försäljningsrätten sökt, samt vederbörande länsman till känna.»*

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 130, har herr *J. Anderson* i Tenhult, efter att hafva erinrat, hurusom en vid 1890 års riksdag väckt motion om förbud efter viss tids förlopp af all tillverkning och försäljning af destillerade alkoholhaltiga drycker för andra än medicinska och tekniska ändamål ej vunnit Riksdagens bifall, anført bland annat följande:

»Man får ofta höra, ej minst i städerna, att arbetarne sjelfva, äfven sådana som äro begifna på dryckenskap, uttala den önskan, att spirituosa-försäljningsställena skulle, om ej helt och hållet afskaffas, åtminstone till antalet inskränkas, så att krogar med sina vackra skyltar ej stå lockande i hvarje stadsdel man har att passera. Emellanåt och till och med rätt ofta hör man arbetare bestämdt förklara, att om de hade afgörandet i sin hand, skulle lokaler för försäljning af spirituosa snart upphöra att finnas till. Hustrur, mödrar och döttrar uttala sig ännu oftare i samma rigtning.

Betänker man, att det är de styrande inom kommunen, som bestämman öfver utskänkingsstälernas antal och rörelsens drifvande, skall

man finna det helt naturligt, att de söka åstadkomma så stor vinst som möjligt och sträfvat att drifva rörelsen i så stor omfattning som möjligt. Ty ju större vinsten blir, desto större blir kommunens andel af s. k. bränvinsmedlen, och ju större aktiekapitalet är, desto större blir summan af de till aktieegarne utbetalade räntorna; det förra bidrager direkt, det senare indirekt till att göra de kommunala utskylderna mindre betungande.

Att omsättningens storlek ligger vederbörande om hjertat, saknar man ej skäl att antaga, då man i åtskilliga städer finner, att krogar anordnas ej allenast vid hvarje salutorg, än äfven i städernas öfriga delar, och framför allt i städernas utkanter, der större allmänna vägar tillstöta, eller i allmänhet på sådana platser inom området, hvarest största trafiken råder; äfven på landsbygden, der krogar skola inrättas, väljas för dessa ett läge, som är lämpadt att befordra omsättningen.

Då Riksdagen, såsom ofvan antydes, ej synes vilja vara med om en lagstiftning för hela riket i den omfattning, som förut nämnda motion påyrkar, har jag tänkt mig möjligheten af att folket sjelft må erhålla rättighet att inom de olika delarne af landet afgöra, huruvida det vill hafva minuterings- och utskänkningsställen inom orten. Detta afgörande kunde ske på det sätt, att alla välfräjdade män och qvinnor, som fyllt 21 år, finge genom omröstning per capita bestämma, huruvida inom kommunen spirituosaförsäljning skulla få ega rum eller icke, samt, om sådan försäljning medgifvits, på enahanda sätt fastställa försäljningsställes antal; jag tror att många samhällen då skulle befrias från krogrörelse. Men det vore ej nog att stads- och landskommuner, hvarest fråga uppstått om inrättande af nya eller bibehållande af redan befintliga försäljningsställen, finge utöfva en sådan rösträtt, utan äfven angränsande kommuner och sådana, som äro belägna på visst afstånd, t. ex. på mindre än en mil, borde af lätt insedda skäl ega att deltaga i omröstningen, hvarvid deras röster skulle åtnjuta samma värdeberäkning som den förstnämnda kommunens, hvilken frågan närmast gälde.»

Med anledning af hvad sålunda anförts hemställer motionären, »att Riksdagen må besluta, att inga nu befintliga eller ifrågasatta nya spirituosaförsäljningsställen inom en kommun må efter viss tid, t. ex. efter den 1 januari 1894, få utöfva sin verksamhet förr, än sådana omröstningar försiggått, som här ofvan äro antydda.»

Nu gällande stadganden om rätt till minuthandel eller utskänkning af bränvin återfinnas i här nedan ur bränvinsförsäljningsförordningen intagna stadganden.

§ 6.

1. Rättighet till minuthandel med eller utskänkning af bränvin, som i stad innehafves på grund af burskap eller särskildt privilegium, tillkommet innan nådiga förordningen den 18 januari 1855 angående vilkoren för försäljning af bränvin blef till efterlefnad gällande, må fortfarande, så länge den ej uppsäges eller förverkas, åtnjutas, dock endast i hittills gällande utsträckning.

2. Burskap, som meddelats efter det nådiga förordningen den 18 januari 1855 angående vilkoren för bränvins försäljning blef till efterlefnad gällande, medför ej rätt till minuthandel med eller utskänkning af bränvin.

§ 7.

1. Har för gästgifveri å landet vid den tid, då nådiga förordningen den 18 januari 1855 angående vilkoren för försäljning af bränvin blef till efterlefnad gällande, utskänkingsrättighet utöfvats och sedermera icke upphört; då må samma handel, så framt rättigheten dertill icke varder uppsagd eller förverkad, fortfarande tillgodonjutas, dock endast af den, som, då nådiga förordningen den 26 augusti 1873 angående vilkoren för försäljning af bränvin blef till efterlefnad gällande, var egare till sådant gästgifveri, och af hans hustru, så länge någon af dem lever och gästgifverihållningen vid samma gästgifveri, sjelf eller genom annan behörig person, besörjer.

2. Eges sådant gästgifveri af kommun eller annan menighet eller af bolag, å hvilket de i § 9 mom. 2 befintliga föreskrifter icke äro tillämpliga, då må rättigheten till bränvinsutskänkning af samma kommun, menighet eller bolag under förestående vilkor tillgodonjutas under loppet af tjugu år, räknade från den dag, då nådiga förordningen den 26 augusti 1873 angående vilkoren för försäljning af bränvin blef till efterlefnad gällande.

3. Der gästgifverihållning är mellan flere åbor fördelad, må utskänkingsrättighet af dem icke samtidigt utöfvas, utan af hvardera endast under den tid, han gästgifverihållningen besörjer. Den, som vill sin andel i utskänkingsrättigheten uppsäga, vare dertill berättigad, der uppsägning sker inom den tid, som i § 16 mom. 4 här nedan är bestämd.

§ 8.

1. I stad skall magistraten hvarje år inom utgången af januari månad för Kongl. Maj:ts befallningshafvande uppgifva de näringsidkare, hvilka rätt till minuthandel med eller utskänkning af bränvin tillkommer på grund af stadgandet i § 6 mom. 1.

2. För hvarje år skall inom samma tid, sedan stadsfullmäktige eller, der sådane ej finnas, allmän rådstufva hörde blifvit, magistraten till Kongl. Maj:ts befallningshafvande afgifva utlåtande, huruvida derjemte rättighet att då idka minuthandel med eller utskänkning af bränvin må andra personer för högst tre år tilldelas och, i sådant fall, föreslå försäljningsställes antal äfvensom i hvilken trakt af staden hvarje försäljningsställe finnas må, i fall föreskrift jemväl i sistnämnda hänseende anses nödig.

3. Kongl. Maj:ts befallningshafvande fatte derefter sitt beslut i ämnet och gifve det magistraten till känna; dock må ej mot både magistratens och stadsfullmäktiges eller allmän rådstufvas afstyrkande beslutas, att näringsidkare enligt mom. 2 antagas skola, ej heller sådane näringsidkares antal bestämmas högre än det, hvarom magistraten och stadsfullmäktige eller allmän rådstufva äro ense.

§ 10.

1. Vill någon väcka förslag, att annan utskänkning än den, som kan tillkomma innehafvare af gästgifveri, må i socken å landet idkas, göre derom framställning hos kommunalnämndens ordförande inom första hälften af mars månad det år, då försäljningen skall börjas. Kommunalnämnden skall innan slutet af samma månad deröfver afgifva yttrande och deri, om bifall till utskänkningen för högst tre år tillstyrkes, utsätta den trakt, hvarinom det må ske, hvarefter yttrandet öfverlemnas till ordföranden i kommunalstämman. Denne inhemte, innan april månads utgång, på kommunalstämma, som blifvit två söndagar å rad pålyst, socknemännens utlåtande i ämnet. Varder framställningen af kommunalstämma ogillad, förfalle frågan. Har åter kommunalstämman bifall tillstyrkt, sände, inom tre veckor från det kommunalstämman blifvit hållen, ordföranden kommunalstämmoprotokollet och kommunalnämndens yttrande, jemte eget utlåtande i ämnet, till Kongl. Maj:ts befallningshafvande in. Kongl. Maj:ts befallningshafvande fatte deri sitt beslut och gifve det kommunalnämndens ordförande till känna.

2. Der fråga uppstår, att rättighet till minuthandel med bränvin i socken må beviljas, förfares på lika sätt, som om utskänkning nu stadgadt är.

§ 13.

1. Vid sådan helsobrunn eller badort, der särskild läkare finnes anställd, på passagerarefartyg eller der vårdshusrörelse af annan anledning kan för någon del af året tillfälligtvis vara af omständigheterna påkallad, dock ej vid läger eller der trupp eljest är för flera dagar sammandragen, må för kortare tid än år rättighet till bränvinsutskänkning på derom af vederbörande gjord anmälan meddelas af Kongl. Maj:ts befallningshafvande; dock må tillstånd till utskänkning vid helsobrunn eller badort, hvarom nu är sagdt, icke beviljas, utan att vederbörande kommunalstyrelse lemnats tillfälle att derom yttra sig.

Bestämmandet af huruvida bränvinsförsäljningsrättighet må i en kommun utöfvas är sålunda enligt nu gällande stadganden i allmänhet öfverlemnad till kommunens representation jemte vederbörande myndighet.

Enligt utskottets förmenande kan det med skäl sättas i fråga, om ej i nu berörda angelägenhet större inflytande borde inom kommunen tillerkännas flertalets åsigt. Den af motionären i detta syfte föreslagna anordningen synes emellertid utskottet icke kunna förordas, enär densamma uppenbarligen skulle innebära en allt för stor afvikelse från nu gällande grundsatser för kommunala ärendens afgörande.

På grund häraf hemställer utskottet,

4:o att herr Anderssons ifrågavarande motion ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

§ 26 i bränvinsförsäljningsförordningen lyder sålunda:

§ 26.

1. Minuthandel med bränvin må ega rum endast söcknedagar från klockan 8 förmiddagen till klockan 7 eftermiddagen.

2. Utskänkning af bränvin må under söcknedagar begynna tidigast

klockan 9 förmiddagen och i stad eller köping i allmänhet ej fortfara längre än till klockan 10 och å landet till klockan 8 på aftonen.

3. Under sön- och helgdagar vare i allmänhet utskänkning af brännvin tillåten endast vid måltider åt spisande gäster.

4. Der särskilda omständigheter föranleda behof af försäljningstidens inskränkning eller utsträckning, eger Kongl. Maj:ts befallningshafvande att på framställning af kommunalstyrelse samt efter magistrats eller kommunalnämnds hörande derom förordna.

5. Under gudstjenst skall utskänkingsställe alltid vara tillstängdt.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 193, anföra herr *P. Waldenström* och 72 andra af Kammarens ledamöter följande:

»Då vid 1885 års riksdag den ännu i hufvudsak gällande brännvinsförsäljningsförordningen första gången diskuterades i riksdagen, väckte formuleringen af dess 26 § 4 mom. mycken gensägelse. Det anmärktes deremot, dels att bestämmelsen i viss mån skulle gifva fog för tal om administrativt godtycke, och dels att den rätt, som derigenom lades i länsstyrelsernas hand, under alla omständigheter vore ganska betänkligh.

En bland de största af dessa betänkligheter är utan tvifvel den, att länsstyrelserna skola utöfva suspensionsrätt gent emot en af Konung och Riksdag stiftad lag. Erfarenheten har nemligen visat, att länsstyrelserna nästan öfver allt begagnat den rätt, som det ifrågavarande lagrummet lägger i deras händer.

En sådan sakernas ordning bör, enligt vår mening, icke längre få fortfara. Vi våga uttala den förhoppningen, att, för så vidt det är allvarligt menadt med det intresse, som så många säga sig hysa för den pågående nykterhetsrörelsen, detta intresse också skall visa sig deruti, att man ändtligen går nykterhetsvännernas, genom vid flera riksdagar upprepade motioner, uttalade önsknings till mötes och ur lagen borttager en bestämmelse, genom hvilken lagen sjelf i en vigtig punkt kan göras om intet.

För länsstyrelserna sjelfva bör en sådan lagändring blifva ganska välkommen. Det skall utan tvifvel vara dem ganska svårt att slitas mellan två så skilda anspråk som den nykterhetssträfvandena stödjande lagens bud och deras personliga öfvertygelse å ena, och andra vederbörandes motsatta önsknings och sträfvanden å andra sidan. Och om än till en början en del samhällsmedlemmar skola komma att känna den lagstadgade utskänkningstidens gränser allt för trånga, så lider det intet

tvifvel, att man ganska snart skall finna sig väl deri genom att så småningom foga sina lefnadsvanor derefter.

På grund af hvad vi sålunda anför, få vi vördsamt föreslå, att § 26 mom. 4 i bränvinsförsäljningsförordningen må erhålla följande förändrade lydelse:

Der särskilda omständigheter föranleda behof af försäljningstidens inskränkning, eger Konungens befallningshafvande att, på framställning af kommunalstyrelse samt efter magistrats eller kommunalnämnds hörande, derom förordna.

I händelse denna vår framställning af Riksdagen bifalles, lärer deraf med nödvändighet följa, att orden »i allmänhet» borttagas ur mom. 2 och 3, om hvilken ändring vi därför, under ofvannämnda förutsättning, härmed äfven vördsamt anhålla.»

Förslag i enahanda syfte som det nu föreliggande hafva flere gånger, senast år 1891 för Riksdagen framlagts utan att hafva tillvunnit sig vare sig bevillningsutskottets eller någon af kamrarnes bifall.

1891 års bevillningsutskott yttrade i sitt i frågan afgifna betänkande följande:

»Då det emellertid icke lärer kunna förnekas, att lefnadsförhållandena och lefnadsvanorna hos befolkningen i skilda trakter och inom olika samhällsklasser äro högst väsentligt olikartade, bör det vara tydligt att en lagstiftning, hvilken, i likhet med vår, i icke oväsentlig mån inskränker de tider, under hvilka försäljning af spritdrycker må ega rum, icke lämpligen kan, utan att medgifva undantag, fastslå samma tidsbestämmelser för alla klasser och orter, så länge hos de särskilda samhällsmedlemmarne en olika nppfattning i afseendet på användandet af spritdrycker gör sig gällande. Säkert är att det i många fall skulle verka ett högst onaturligt tvång, om så hos oss skedde, och följden häraf blefve helt visst, att lagen komme att på mångfaldigt sätt såväl öppet som hemligt öfverträdas, utan att ordningsmagten skulle känna sig uppfordrad att beifra sådana öfverträdelser. Men icke kan det vara klokt att stifta lagar, som man förutser icke skola efterlevas; bättre då att åt bestämmelserna gifva den form, att der särskilda förhållanden påfordra undantag från det i allmänhet stadgade, sådant ock kan varda medgifvet. Hvad beträffar de myndigheter, åt hvilka enligt gällande förordning lemnats befogenhet att, der omständigheterna så påfordra, medgifva utsträckning i de lagbestämda tiderna för bränvinsförsäljningens utöfvande, hafva motionärerna ej ens

påstått, att dessa myndigheter icke skulle med tillbörlig samvetsgrannhet hafva utöfvat denna magt.»

Hvad sålunda mot förslaget anförts anser utskottet fortfarande och i än högre grad ega giltighet nu, sedan tiden, under hvilken försäljning af spritdrycker får ega rum, blifvit till följd af sagda Riksdags beslut än vidare inskränkt.

Utskottet hemställer,

5:o att herr Waldenströms m. fl. ifrågavarande motion ej måtte bifallas.

§ 4 mom. 2 i bränvinsförsäljningsförordningen har följande lydelse:

§ 4.

1. — — — — —

2. Ej heller må innehafvare af rättighet till försäljning af bränvin låta genom ombud å annat ställe än det, der han sin försäljningsrätt utöfvar, till köpare utlemna bränvin i mindre belopp än 250 liter.

I § 42 af nämnda förordning äro derjemte intagna bestämmelser om straff för den, som, mot hvad i nyssintagna moment är stadgadt, begagnar ombud för bränvins utlemnande å annat ställe än der han sin försäljningsrätt utöfvar.

Herr *P. Waldenström* har i en inom Andra Kammaren väckt motion n:o 194 anført följande:

»Då förordningen om försäljning af bränvin ofta eluderas derigenom, att personer, som i städer ega rätt till minuthandel med spirituosa, genom agenter utbjuda sina varor öfver allt på landsbygden, hvarefter de upptagna requisitioner från staden expedieras till requirerterna, hvaraf svåra missbruk uppstå, så tager jag mig friheten föreslå, att Riksdagen måtte antaga följande förändrade lydelse af förordningen angående försäljning af bränvin den 31 december 1891 § 4 mom. 2:

1. — — — — —

2. Ej heller må innehafvare af rättighet till försäljning af bränvin, vare sig sjelf eller genom ombud, å annat ställe än det, der han sin för-

säljningsrätt utöfvar, till salu utbjuda eller till köpare utlemna bränvin i mindre belopp än 250 liter.»

Enär ett förbud, sådant som det motionären föreslagit skola i ofvanintagna § 4 mom. 2 inrymmas, torde, för att blifva rätt verksamt, nödvändigöra intagande uti ifrågavarande förordning af bestämmelse om straff för öfverträdelse af samma förbud, men motionären ej framställt förslag om dylik straffbestämmelse, finner utskottet sig böra hemställa,

6:o att herr Waldenströms ifrågavarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 13 mars 1893.

På utskottets vägnar:

F. Barnekow.

Reservationer

vid punkten 5:o af herrar *G. Jansson, S. M. Olsson och Beckman.*
